

FIIA 2/2010

COMMENT

Toby Archer
Tutkija
Ulkopoliittinen instituutti

EU:n vaikutus Britannian uuden yhteishallituksen vakaudelle

Euroopan unionin toimet euroalueen kriisin hallitsemiseksi vaikuttavat Britannian uuden yhteishallituksen vakauteen. Vaikka liberaalidemokraattien ja konservatiivipuolueen koalitionhallituksella on tavoiteltu vakautta, EU:n toimet saattavat aiheuttaa sille vakavia ongelmia, jotka voivat pahimmillaan johtaa hallituksen kaatumiseen.

Yhtäältä hallituspuolueet saattavat joutua napit vastakkain EU:n perussopimukseen liittyvästä kansanäänestyksestä ja toisaalta konservatiivipuolueen rivikansanedustajat saattavat kapinoida puoluejohtonsa Eurooppa-politiikkaa vastaan. Mikä tahansa EU:ssa tehtävä esitys, joka tähtää vallan siirtoon jäsenvaltioilta yhteisötasolle, todennäköisesti vain kärjistäisi näitä ongelmia – mahdollisesti jopa kaataisi hallituksen.

Britannian uusi yhteishallitus on huomattavasti vähemmän euroskeptinen kuin mitä pelkästään konservatiivipuolueen muodostamalta enemmistöhallitukselta olisi voinut odottaa. EU-myönteisten liberaalidemokraattien mukautulo merkitsee sitä, että hallitukselta voidaan odottaa melko rakentavaa roolia Euroopan unionissa. Konservatiivipuolueen ”eurorealistiset” johtajat, hyvänä esimerkkinä pääministeri David Cameron, ovat siirtäneet konservatiivien perinteisen Eurooppa-vihamielisyyden valtaosin sivuraiteelle. Kaikesta huolimatta, koalition hallitusohjelmaan sisällytettiin yksi konservatiivien Eurooppa-poliittinen kanta, niin kutsuttu ”kansanäänestysautomaatti”. Se tarkoittaa lupausta kansanäänestyksen järjestämisestä mikäli lisää kansallista päätösvaltaa aiotaan siirtää EU:n toimielimille. Vaikka äänestys

koskisi todennäköisesti vain tällaisen ehdotuksen yksityiskohtia, se aiheuttaisi lähes vääjäämättä keskustelun laajemmasta asiasta: pitäisikö Yhdistyneen kuningaskunnan olla EU:ssa ”sisällä vai ulkona”. Sekä euroskeptiset konservatiivit että Eurooppa-myönteiset liberaalidemokraatit ovat yhtä mieltä siitä, että brittien täytyy tehdä selkeä linjanveto Euroopan unionin suhteen; molemmat uskovat lisäksi voittavansa näinkin tärkeän äänestyksen.

Yhteisvaluutta-alueen kriisin puhkeamiseen saakka monet oletivat, että EU:ssa vallitsisi Lissabonin sopimuksen jälkeinen tyyni vaihe. Euroopan unionin piti vain keskittyä politiikan toteuttamiseen sekä tavoitteiden saavuttamiseen. Britannian uudelta europragmaattiselta hallitukselta olisikin voinut odottaa tukea tällaiselle käytännönläheiselle työlle. Kriisi korostaa kuitenkin tarvetta lisätä EU-tason yhteistä taloushallintoa.

Saksan liittokansleri Angela Merkel luonnehti hiljattain: ”Vaikka meillä onkin yhteinen valuutta, todellinen taloudellinen tai poliittinen unioni puuttuu. Tähän on saatava muutos. Kriisissä on mahdollisuus muutokseen. Meidän on asennoitettava kriisiin ikään kuin kannustimenä korjata ne puutteet ja epäkohdat, joita Lissabonin sopimus ei kyennyt

oikaisemaan.” Monet ovat tosin eri mieltä tarvittavien uudistusten laajuudesta ja toteutustavoista – erityisesti mitä tulee tarpeeseen muuttaa unionin perussopimusta. Huomattavin epäilijöistä on Euroopan komission puheenjohtaja José Manuel Barroso. Merkelin kommenttien kaltaiset lausunnot synnyttävät kuitenkin Lontoossa euroskeptistä mielihyvää. Kun EU katsoo olevansa pakotettu lisäämään yhteistä taloushallintoa, brittihallitus joutuu valintatilanteen eteen. Yhtäältä se voisi turvautua ”kansanäänestysautomaattiin” sillä perusteella, että brittiäänestäjien on voitava osallistua päätöksentekoon, koska muutoksilla olisi seuraamuksia euroalueen lisäksi kaikille EU:n jäsenille. Toisaalta hallitus voisi väittää, että kansanäänestystä ei tarvitse järjestää, koska tällainen taloudellisen itsemääräämisoikeuden siirto ei vaikuttaisi mitenkään Yhdistyneeseen kuningaskuntaan.

Jos konservatiivien ja liberaalidemokraattien koalitio tunnustaa kansanäänestyksen tarpeen, puolueiden vaalikampanjan aikana tekemät lupaukset ja linjaukset merkitsevät sitä, että ne joutuvat vääjäämättä eri puolille äänestettäessä Yhdistyneen kuningaskunnan roolista Euroopan unionissa. Merkittävimmät konservatiivipuolueen rivikansanedustajat ovatkin jo sitä mieltä, että vallan-

Käyntiosoite
Ulkopoliittinen instituutti
Kruunuvuorenkatu 4 00160 Helsinki
Postiosoite
Ulkopoliittinen instituutti
PL 400 00161 Helsinki
Puhelin
+358 (0)206 111 700
Fax
+358 (0)206 111 799

www.upi-fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on eduskunnan yhteydessä toimiva, riippumaton tutkimuslaitos. Instituutti tuottaa korkeatasoista tutkimusta, joka tukee poliittista päätöksentekoa ja avointa keskustelua niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Instituutin julkaisut käyvät läpi sisäisen editointiprosessin, mutta julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

keskittämishankkeiden takia Britannian tulisi ottaa tilaisuudesta vaari ja sopia Brysselin kanssa päätösvallan palauttamisesta Lontooseen monessa sosiaali- ja talouspoliittisessa asiakokonaisuudessa. Tämä tarkoittaisi käytännössä osittaista eroa Euroopasta. Oli niin tai näin, kansanäänestys kuluttaisi valtavasti hallituksen energiaa EU-asioiden hoitamiselta ja monelta muultakin asialta. Kansanäänestys myös kyseenalaistaisi Britannian oloissa harvinaisen yhteishallituksen toimintakyvyn kun hallituskumppaneilla on näinkin tärkeästä asiasta periaatteellisen vastakkaiset kannat. Tämä voisi hyvinkin johtaa uusiin parlamentti-vaaleihin.

Konservatiivipuolueen puheenjohtaja Cameron on jo julkisesti esittänyt sen suuntaisia varauksia, että kansanäänestys ei olisi tarpeellinen pelkästään euroaluetta koskevien sopimusmuutosten takia. Mikäli hallitus omaksuu tämän kannan, todennäköisenä seurauksena on konservatiivipuolueen monien euroskeptisten rivikansanedustajien kapina puoluejohtoa vastaan. Vuoden 1993 “Maastrichtin kapina” todisti euroskeptisten konservatiiviedustajien halukkuudesta kaataa oman pääministerinsä John Majorin hallitus. Oppositiossa tuolloin ollut työväenpuolue tuki hanakasti

tätä hanketta, ja tukisi hallituksen kaatamishankkeita todennäköisesti nytkin. Yleisen käsityksen mukaan konservatiivipuolue on nykyään vieläkin euroskeptisempi kuin 1990-luvulla. Parlamentissa on parhailaan käsittelyssä lakiehdotus, jonka mukaan parlamentin hajottamiseen ja uusiin vaaleihin vaaditaan 55 prosentin enemmistö. Vaikka esityksen päätarkoituksena on pitää koalitio yhtenäisenä, 55 prosentin enemmistö alahuoneesta voitaisiin saavuttaa, mikäli monet konservatiiviedustajat kapinoisivat hallitusta vastaan.

Britannian EU-kumppanit tuntevat erittäin hyvin brittihallituksen sisäpoliittiset haasteet ja ne otetaan todennäköisesti huomioon ennen mitään taloushallinnon uudistuksia. Ennenaikaiset parlamenttivaalit kesken viiden vuoden hallituskauden saattaisivat tietysti palauttaa valtaan EU-myönteisen työväenpuolueen hallituksen. Yhtä mahdollista on kuitenkin se, että vaalien tuloksena konservatiivipuolue saisi ehdotoman enemmistön, mikä puolestaan vahvistaisi puolueen euroskeptikkosiipeä. Konservatiivien vaalivoitto merkitsisi loppua nykyiselle yhteishallitukselle ja niukka vaalivoitto loisi lisäksi poliittista epävakautta.